

Nr 369.

Av herr **Elowsson, Nils, m. fl.**, i anledning av, *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Statens sinnessjukhus: Avlöningar m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 241 har framlagts förslag angående anslag till Statens sinnessjukhus: Avlöningar m. m. och i sammanhang därmed revision av tjänsteförteckningen för kontors- och ekonomipersonalen vid dessa sjukhus. Förslaget beträffande revisionen av tjänsteförteckningen bygger på av särskilda sakkunniga gjord utredning, avgiven den 18 januari 1943. Anledningen till denna utredning torde sökas dels i de av vederbörande personalorganisationer vid upprepade tillfällen gjorda yrkandena om förändringar och förbättringar av vissa befattningshavares anställnings- och avlöningsförhållanden och dels i den översyn av tjänsteförteckningen i allmänhet, som enligt uppgjorda riktlinjer skulle verkställas i samband med den senaste allmänna löneregleringen, vilken revision för denna del av civilförvaltningen först nu kommer till stånd.

I propositionen ha frågorna rörande de olika personalgrupperna uppdelats i olika avdelningar. Indelningen följes i det följande.

1. Tjänster för maskin- och eldarpersonal.

I enlighet med vad de sakkunniga härutinnan hemställt föreslås maskinmästare och maskinister uppflyttade en lönegrad. Eldarna däremot föreslås skola bibehållas vid nuvarande placering, det vill säga i den lägsta lönegrad, som avses för manlig befattningshavare A 5, och endast en mindre del — en på 3-5 eldare — skulle placeras i A 6. I motiveringen att icke förordna en uppflyttning av eldarna anges, att dessa icke borde placeras högre än motsvarande befattningshavare i allmänhet. Den allmänna gruppen eldare i statstjänst omfattar emellertid även värmeledningsskötare och liknande, vilka vid sidan om eldning och skötseln av värmepannorna ha annat arbete; de tjänstgöra såsom vaktmästare, gårdskarlar m. m. De syssla med eldnings-tjänst endast viss del av året. Eldarnas arbete vid sinnessjukhusens högttrycksanläggningar, där arbetet är kontinuerligt och där nattjänstgöring permanent förekommer under vinterhalvåret, bör likställas och värderas med motsvarande inom industrien, där denna grupp ingalunda tillhör de lägst placerade i lönehänseende. Som en erkänsla för det hårda och ansvarsfulla arbete eldarna få utföra och som en konsekvens med vad som ägt rum med maskinmästare och maskinister bör eldarpersonalen över lag uppflyttas en lönegrad och placeras i A 6.

Skulle emellertid detta yrkande icke kunna vinna beaktande, innan en närmare utredning verkställts angående eldartjänsternas placering, bör den

åtgärd prövas, som de sakkunniga förordat och i propositionen föreslagits, att en del eldartzjänster placeras i A 6 som en ersättning för det mera kvalificerade arbete dessa befattningshavare få utföra och för att skapa beföringensmöjligheter; dock bör en välvilligare tolkning komma till stånd än den medicinalstyrelsen föreslagit, nämligen en befattningshavare i A 6 allenast vid de sjukhus, där sammanlagda antalet eldare översteg 5. Detta har i propositionen delvis rättats till. Skall ett genomförande av förslaget ge berörda befattningshavare någon förmån av värde, torde minst 2 eldartzjänster i A 6 upptagas vid de större sjukhusen och 1 vid de mindre, vilket skulle innebära en utökning av antalet föreslagna från 20 till 35, med motsvarande minskning av de i A 5 placerade. Eldartzjänster i A 6 till ett antal av 2 skulle enligt detta yrkande förekomma vid följande sjukhus: Ulleråkers, Restads, Birgittas, S:t Lars, S:t Sigfrids, Ryhovs, Mariebergs, Sätters, S:ta Gertruds, Umedalens, Frösö, Sundby, S:ta Maria, Källshagens och Sidsjöns sjukhus samt 1 befattning såsom eldare i A 6 vid återstående nio sjukhus, nämligen Psykiatriska, Gådeå, S:ta Annas, Furunäsets, S:t Jörgens, Vipeholms, Salberga, S:t Olofs och Västra Marks sjukhus samt statens anstalt för fallandesjuka. Ett genomförande av detta förslag skulle innebära, att en eldare i A 6 i genomsnitt skulle finnas för var fjärde eldare i A 5.

2. Tjänster i verkstäder och arbetssalar.

Antalet hantverksföreståndare av 1:a klass är för närvarande 39 och föreslås ökat till 59 genom uppförande av måleriföreståndarna vid de större och medelstora sjukhusen samt snickeri- och skrädderiföreståndarebefattningarna vid Vipeholms sjukhus. I det angivna antalet hantverksföreståndartzjänster av 1:a klass ingå även 9 sådana tjänster för skomakeriet. Frågan angående skomakeriföreståndarnas löneställning har stått öppen allt sedan 1922. Den var uppe vid 1932 års riksdag i samband med behandlingen av utgiftsstaten för sinnessjukhusen. Ett förslag om nedflyttning till dåvarande lönegrad B 8 avvisades, och i stället förordades en utredning i frågan. Medicinalstyrelsen hade i ett förslag år 1924, detsamma som låg till grund för ärendet, förordat, att icke blott skomakeriföreståndarna utan även murarna borde placeras i lönegrad 10. Kungl. Maj:ts förslag om nedflyttning föränleddes av ett av lönenämnden avgivet yttrande, vari framhölls, att det knappast kunde anses ändamålsenligt att vid ett flertal spridda och obetydliga verkstäder eller arbetsplatser bedriva nytillverkning, varför lönenämnden förordade en centralisering av skomakeri- och skrädderiförelserna. Någon dylik centralisering har emellertid icke kommit till stånd, kanske närmast beroende på att helt andra synpunkter lagts på frågan, sedan lönenämnden avgav sitt yttrande. Det ingår numera som ett betydelsefullt moment i sinnessjukvården, att patienterna skola beredas sysselsättning i största möjliga utsträckning. Nämnade verkstäder lämpa sig väl för syssel-

sättningen av patienterna och utnyttjas också härför. Som i propositionen antydes, är det fråga om att gå ännu längre på den vägen. Det kan då inte vara lämpligt att uppskjuta avgörandet i lönefrågan för föreståndarna i skomakeri och ställa ytterligare befattningar i denna grupp vakanta till de 8 à 9 som redan finnas. Alla skäl tala därför för att frågan avgöres nu samt att befattningarna, med hänsyn till att deras innehavare i stor utsträckning få vara lärare och ledare och i anledning av den redovisningsskyldighet som åligger dem, icke placeras i lägre lönegrad än i A 10.

Mureriföreståndarna äro nu placerade i A 8. Med hänsyn till de fordringar, som ställas på murarna vid sinnessjukhusen — de skola vara insatta i och kunna utföra arbeten av olika slag, som delvis ligga utanför yrket i allmänhet samt ansvariga för dessa arbeten — måste en placering i A 10 anses synnerligen motiverad. Medicinalstyrelsen har ju även, såsom redan antytt, i ett tidigare utlåtande år 1924, då frågan om berörda hantverksföreståndares placering var under utredning, föreslagit dem i 10:e lönegraden. Med hänsyn till möjligheten av att kunna rekrytera dessa befattningar med kvalificerade krafter och att få behålla dem är det nödvändigt att inte sätta lönen alltför väsentligt under den som förekommer i den allmänna marknaden. Det måste också tagas hänsyn till att det gäller självständiga befattningar, vars innehavare måste kunna besluta på egen hand i yrkesfrågor samt även vara arbetsledare.

3. Tjänster i kök, bageri och tvätt.

Av den manliga bageripersonalen vid Ulleråkers sjukhus, som ifrågasatts att uppföras på ordinarie stat, lära för närvarande kvarstå endast tvenne befattningshavare, av vilka den ene uppnår pensionsåldern den 13/6 1946 och för övrigt åtnjuter permanent tjänstledighet sedan en längre tid för kristidsuppdrag. Allt sedan den manlige föreståndaren för bageriet avgick med pension vid årsskiftet 1943/44, har föreståndaretjänsten uppehållits av en kvinnlig befattningshavare. Man torde därför nu hunnit bilda sig en uppfattning om lämpligheten av att driva bageriet med kvinnlig ledning och med övervägande kvinnlig arbetskraft. Enligt inhämtade uppgifter har omorganisationen utfallit till belåtenhet, och såväl bageriförestånderskan som biträdande bageriförestånderskan böra därför nu uppföras på ordinarie stat, varigenom antalet bageriförestånderskor i A 6 skulle utökas med en samt antalet biträdande bageriförestånderskor ökas likaledes med en.

4. Tjänster i trädgård och jordbruk.

I sitt yttrande över befallningsmanstjänsterna har medicinalstyrelsen framhållit, att dessa, vad beträffar sådana i den högre lönegraden, böra förbehållas de sjukhus vid vilka drives jordbruk i egentlig mening. I stort sett kan en dylik motivering accepteras. Men det kan härvid uppstå gränfall, där det, därest en lägre placering komme till stånd, skulle verka orättvist.

Jordbruksdriften kan nämligen vid ett sjukhus vara av något mindre omfattning, men befallningsmannens övriga uppgifter däremot så pass kvalificerade och omfattande, att en placering i den högre lönegraden av denna anledning kan vara motiverad. Ett sådant gränfall synes föreligga vid Ulleråkers sjukhus, där vederbörande befallningsman har att sköta ett lantbruk på 35 tunnland men dessutom har överinseende över stall, svin- och fårstall m. m. och i övrigt deltagit i en del högt kvalificerat arbete. De sakkunniga ha icke uttalat sig för befattningens nedflyttning, och några skäl för en sådan finnas enligt vår mening icke. Befattningens kvarstannande i nuvarande löneställning skulle innebära, att antalet befallningsmän i A 10 skulle ökas till 7 och gruppen befallningsmän i A 8 minskas med en.

5. Övriga tjänster.

Chaufförsbefattningarna ha föreslagits nedflyttade från A 6 till A 5 samt att ingå i de till uppförande på ordinarie stat föreslagna första ekonomistbefattningarna. Frågan om bilförarnas löneplacering i allmänhet har varit föremål för utredning av den kommitté, som den 15 augusti 1938 tillsattes för revision av tjänsteförteckningen för statens affärsdrivande verk. I sitt den 13 februari 1939 avgivna betänkande anför kommittén, att den i och för sig icke hade något att erinra emot en placering i 7:e lönegraden, varom här är fråga (statliga bilförare överhuvud taget med kvalificerad tjänstgöring) och fortsätter: »Avgörande för de sakkunnigas ställningstagande har därvid varit, att befattningshavarna utföra ett arbete, som på grund av särskilda arbetsuppgifter av olika slag eller de förhållanden, under vilka bilkörningen äger rum, markerat skiljer sig från bilkörning i allmänhet. De sakkunniga ha nämligen icke kunnat finna, att enbart förändret av bil bör vid jämförelse med andra befattningshavares arbetsuppgifter och löneställning berättiga till högre placering än den, som kommit till uttryck i tjänsteförteckningen för allmänna civilförvaltningen, där chaufför placerats i 6 lönegraden». Vid postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk äro bilförarna placerade i A 7. Då utbildningen och ansvaret är lika för alla bilförare, finnas ej bärande skäl för att placera de vid sinnessjukhusen anställda i sämre ställning än bilförare inom andra statsverk. De sakkunnigas ovan anförda direktiv bör härvid gälla och chaufförerna vid statens sinnessjukhus därför placeras i lägst A 6, och tjänstebenenämningen chaufför utbytas mot bilförare. Om befattningen benämnes chaufför eller ekonomibitråde, kan inte vara av avgörande betydelse, men titeländringen bör inte tagas till intäkt för befattningens nedsättning i lönehänseende. Antalet bilförare bör sålunda utökas från nuvarande 10 till 18, det vill säga till en vid de större och medelstora sjukhusen samt en för statens anstalt för fallandesjuka.

För gruppen manliga ekonomister av 1:a och 2:a klass, sammanlagt 229 befattningshavare, för vilka ordinarie befattningar nu inte finnas upp-

tagna, föreslås att 76 ordinarie tjänster inrättas och gruppen kvinnliga ekonomister av 2:a klass, 46 stycken, alla föreslås uppförda såsom ordinarie. Åtgärden är välmotiverad. Dock synes oss väl stor försiktighet ha tillämpats vid beräklandet av antalet ordinarie tjänster för de manliga befattningshavarna. Det gäller ju här icke något nytt område, där man behöver pröva sig fram, utan man kan här stödja sig på decenniernas erfarenheter. Av dessa framgår, att dessa befattningar äro nödvändiga för sjukhusens behöriga drift. Någon motivering för en ogynnsammare beräkningsgrund för de manliga befattningshavarna än för de kvinnliga har icke presterats. Och några särskilda orsaker härtill torde heller inte föreligga. I likhet med vad som föreslagits för den kvinnliga gruppen böra därför samtliga 229 förstaekonomibiträdesbefattningarna uppföras på ordinarie stat.

De till uppförande på ordinarie stat föreslagna kvinnliga ekonomisterna av 2:a klass åtnjuta för närvarande avlöning enligt lönegrad Eo 3. Vid överförande på ordinarie stat föreslås de nedflyttade till A 2. Även om lönebeloppen äro olika i dessa båda lönegrader, innebär det otvivelaktigt en viss nedvärdering av tjänsterna och ett frångående av tidigare tillämpad praxis, att vid ordinarie tjänsters inrättande vederbörande placeras i motsvarande lönegrad som ordinarie vilken han tidigare åtnjutit som eo. Något skäl för frångåendet av denna praxis synes här inte föreligga. Ifrågavarande befattningar böra därför uppföras i A 3.

I föreliggande framställningar i övrigt under denna rubrik föreslås bland annat ett ökat antal ordinarie befattningar för sjukvårds- och ekonomipersonal för åstadkommande av en bättre avvägning mellan antalet ordinarie och extra ordinarie. För tillgodoseendet av detta förhållande för eldarna hade medicinalstyrelsen föreslagit inrättandet av 20 nya ordinariebefattningar, i utbyte mot lika många extra ordinarie befattningar. Kungl. Maj:t har emellertid nedsatt antalet till 15. Då befordringarna för ifrågavarande grupp skulle komma att fördröjas utöver vad som kan anses normalt även om antalet bestämmes till det av medicinalstyrelsen föreslagna, hemställs, att antalet nya ordinarie eldarbefattningar fastställs till 20.

I anslutning till vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen ville vid beviljandet av anslag till statens sinnessjukhus och statens anstalt för fallandesjuka besluta:

att samtliga eldartjänster hänföras till lönegrad A 6; eventuellt om detta yrkande icke för närvarande anses kunna bifallas, de föreslagna eldartjänsterna i A 6 ökas från föreslagna 20 till 35;

att avgörandet angående föreståndarnas i skomakeriet löneplacering vid de större och medelstora sjukhusen samt

Furunäsets sjukhus, inalles 16, icke längre uppskjutes, utan nu fastställs till att för dessa vara A 10;

att föreståndarna i mureriet vid ovannämnda sjukhus, till ett antal av 16, placeras i A 10,

att en ordinarie bageriföreståndartjänst och en ordinarie biträdande bageriföreståndarsketjänst inrättas vid Ulleråkers sjukhus;

att befallningsmanstjänsten vid Ulleråkers sjukhus bibehålles i A 10;

att chaufförsbefattningarna bibehållas i A 6 och benämningen ändras till bilförare;

att antalet av de till uppförande på ordinarie stat i A 5 föreslagna befattningarna för manliga ekonomister utökas från föreslagna 76 till 229;

att de till uppförande på ordinarie stat föreslagna 46 befattningarna för kvinnliga ekonomister placeras i A 3; samt

att antalet nya ordinarie eldartjänster utökas till 20.

Stockholm den 7 april 1945.

N. Elowsson.

A. Gillström.

G. Heüman.